

1. Физиология человека: учеб.-метод. пособие / под ред. В. М. Смирнова. Москва : Медицина, 2002. 608 с.

**Ашихміна Н. В.,
Мамикіна А. І.**

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

Роль художньо-педагогічного діалогу у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва

У статті авторами зроблено висновок про те, що художньо-педагогічний діалог у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є духовно-особистісним художньо-творчим процесом, метою якого є сприяння взаємодії здобувачів вищої освіти з викладачами та з оточуючою художньо-освітньою дійсністю; виховання таких майбутніх фахівців, котрі здатні ставити перед собою творчі завдання й знаходити оптимальні засоби їх вирішення. Визначено принципи створення художньо-педагогічного діалогу, його структуру та особливості. Наголошено, що якість художньо-педагогічного діалогу багато в чому залежить від діалогічного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва – досвіду встановлення контакту, ціннісно-сміслових відносин із співрозмовниками – особистістю викладача, музичним твором, своїм «Я» – як джерелами духовного багатства.

Ключові слова: діалогічність, художньо-педагогічний діалог, принципи створення художньо-педагогічного діалогу, структура художньо-педагогічного діалогу, діалогічний досвід.

Організація і методика взаємодії на уроках мистецтва є однією з актуальних та малодосліджених педагогічних проблем. Складність її пояснюється тим, що сам феномен взаємодії є предметом багатьох наук – філософії, психології, загальної педагогіки, мистецької педагогіки тощо. Трансляція особистісно-зорієнтованої педагогічної концепції вимагає безперечне визнання

пріоритету діалогової стратегії педагогічної взаємодії як основи сучасних освітніх інноваційних технологій у мистецько-педагогічних вишах.

На ідею діалогу в мистецько-педагогічних дослідженнях впливає «діалогічний вектор» сучасних досліджень в гуманітарних науках. В останні роки зростає інтерес до діалогу в різних дисциплінах – історії, філософії, культурології, мистецтвознавстві, соціальній психології, лінгвістиці (І. Васильєва, Ю. Давидов, В. Іванов, В. Махлін, В. Століна, К. Філіпов та багато ін.).

Концептуальні засади сучасного тлумачення діалогізма закладено в дослідженнях М. Бахтіна, Л. Виготського, С. Рубінштейна. Велике значення для становлення теорії діалогу як науково-педагогічного підстави діалогічного підходу в мистецькій освіті мають роботи К. Абульханової-Славської, В. Біблера, В. Давидова, Д. Лихачова, Ю. Лотмана, Ю. Сенько, В. Шадрікова та ін.

У мистецькій педагогіці окремі аспекти художньо-педагогічного діалогічного спілкування досліджували І. Зязюн, Л. Коваль, І. Сипченко та ін. Проблема створення художньо-педагогічного діалогу та естетичної комунікації вивчається А. Моль, С. Раппопорт, В. Петрушиним та ін.

Вивчення питання діалогу в мистецькій педагогіці пов'язане з проблемою естетичної взаємодії особистості зі світом (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер), з емоційно-особистісним підходом до музичного навчання (В. Ражніков), з процесом становлення особистості педагога-музиканта, його світогляду (Б. Целковніков), із створенням в музично-педагогічному просторі особливого синтетично-діалогічного кола міжсуб'єктних відносин – синтетично-діалогічної парадигми, що ґрунтується на принципі ціннісної взаємодії викладача і майбутнього фахівця з музичним мистецтвом.

Діалогічність – одна з найбільш характерних властивостей музичного мистецтва, сутнісна природа якого розкривається «суб'єкт-суб'єктними» відношеннями твору й слухача, що є, за М. Бахтіним, діалогом свідомостей [1].

Діалогічність у музиці проявляється і в її інтонаційній

побудові, і в художньому спілкуванні музикантів та слухачів між собою, та у взаємодії виконавців та слухачів з автором твору, і в спілкуванні з духовними цінностями музичного мистецтва, і в спілкуванні кожного з собою у внутрішньому діалозі. Означене дає підстави зробити висновок про те, що організаційною основою діалогу у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є індивідуальність музичного сприйняття здобувачів вищої освіти, яка зумовлена багатозначністю художніх задумів творів унаслідок варіативності знакової природи музичного мистецтва.

Через те, що діалог у художньо-освітньому процесі зумовлений взаємозв'язком музики як виду мистецтва та педагогіки як науки, він може бути визначений як музично-педагогічний діалог (або ширше художньо-педагогічний).

Музично-педагогічна діяльність характеризується як динамічний процес, наповнений енергією взаємодії музики, майбутніх учителів музичного мистецтва і викладача, між якими виникає складна мережа діалогічних відносин. Їх особливість у тому, що викладач (як транслятор Автора) одночасно створює, з одного боку, ціле з Автором, з іншого – виникає колективне ціле зі здобувачами вищої освіти, де викладач у взаємодії з музикою сам є, насамперед, реципієнтом.

Ураховуючи специфіку «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії всіх учасників художньо-освітнього процесу, сутність художньо-педагогічного діалогу слід розуміти як духовно-особистісний творчий процес, який віддзеркалює природу музичного мистецтва та особливості взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва й викладачів із ним, що характеризується встановленням духовно-особистісного контакту з музичними творами, створенням на заняттях атмосфери творчого розуміння та взаєморозуміння, творчої активності й варіативності художньо-освітньої діяльності учасників. Метою художньо-педагогічного діалогу є зміна погляду і ставлення щодо себе, оточуючої дійсності, музичного мистецтва тощо.

Досліджуючи роль художньо-педагогічного діалогу у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, слід

з'ясувати, які принципи є основою для створення даного діалогу.

Перший принцип – художньо-особистісний. Викладач у процесі діалогічного спілкування проектує майбутній фаховий розвиток здобувачів вищої освіти та організовує спілкування майбутніх фахівців із музичними творами на основі розуміння своєї ролі в діалозі з музичним мистецтвом і свого особистісного ставлення до нього.

Центром художньо-освітнього процесу є здобувач вищої освіти, а не музикант. Якщо музичне мистецтво займає перше місце, ціль гармонійного розвитку особистості через музику стає дидактичною, зовнішньою, а потім уступає місце кількості вивчених і виконаних творів. І тоді майбутній фахівець не зможе в повній мірі усвідомити своє значення в діалозі з музичним твором і, таким чином, шлях до його осягнення стає закритим.

Демонструючи майбутньому здобувачеві вищої мистецько-педагогічної освіти прийоми і засоби осягнення музичного твору, і при цьому не створюючи умови для їх самостійного пошуку, викладач нав'язує майбутньому фахівцеві певні «шаблони» художньо-педагогічного діалогу, що зумовлює відсутність рефлексії та особистісного розвитку. Тому другий принцип створення художньо-педагогічного діалогу декларує те, що розвиток особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва може здійснювати тільки розвинута особистість викладача. Художньо-освітній розвиток відбувається в умовах реалізації постійно змінних засобів особистісного спілкування на ґрунті визнання особистості здобувача вищої освіти.

Структура художньо-педагогічного діалогу складається з вирішення ряду завдань, які стоять перед викладачем і здобувачами вищої освіти під час спілкування. Це: встановлення і підтримка взаємодії; розкриття власних особистісних позицій; сприймання і розуміння особистісних позицій Іншого; творча взаємодія особистісних позицій, включаючи їх зміну і взаємозбагачення; спільне напрацювання плану дій, спрямованих на вирішення художньо-освітніх проблем.

Найбільш важливою особливістю художньо-педагогічного діалогу викладача й майбутніх учителів музичного мистецтва є

формування нових особистісних смислів і нових цінностей в активній взаємодії та співтворчості. Без цього неможливі не тільки особистісне вдосконалення і збагачення індивідуальності, але й удосконалення рівня професійної діяльності. Тільки в умовах діалогу можливі інтенсивні переосмислення і реалізація особистісно-професійного досвіду.

О. Олексюк підкреслює, що музично-педагогічний діалог, орієнтований на засвоєння узагальнених художніх ідей, природно виводить його учасників на шлях до розуміння твору мистецтва. Починаючи оперувати художніми ідеями, учасники діалогу вступають у процес безперервного новоутворення смислів. Смисли суб'єктивні, але не одиничні, існують смислові узагальнення. Вирішення завдань щодо особистісного осмислення музичного твору та передача цього рішення є специфічною функцією музичного мистецтва [3].

За висловом В. Біблера, текст, що розуміється як твір, «живе» контекстам, а весь його зміст тільки в ньому і одночасно поза ним, тільки на його межах, в його небутті як тексту [2]. Текст як твір має сенс тільки тоді, коли він зрозумілий Іншим, а це можливо лише під час виконання таких умов: текст повинен мати внутрішню логіку смислів, закладених у ньому; текст повинен бути побудованим у певній загальній системі тих, хто його сприймає; текст, зокрема музичний, як твір повинен бути зрозумілим своїми контекстами.

Музичний текст є діалогічною зустріччю суб'єктів із визначення його контексту, що складається з таких процесів: сприйняття тексту, розуміння значення, осягнення в контексті даної культури, активне художньо-діалогічне розуміння. Головне завдання художньо-педагогічного діалогу – дати можливість відчути його учасникам розширення меж свого «Я», набути досвід нового самовідчуття в мистецькому світі, усвідомити свої творчі можливості.

Специфіка діяльності вчителя музичного мистецтва полягає в тому, що він організовує спілкування з музикою, з художнім образом, в якому розкривається унікальність творчої позиції автора. Тому здобувачам вищої мистецько-педагогічної освіти слід

усвідомити, що художньо-педагогічного спілкування полягає в осяганні художнього «Я» музичного твору й встановленні духовно-особистісного контакту та діалогу з художньо-освітньою дійсністю. Це повноцінний духовний контакт, співпричетність, емоційна зацікавленість у засвоєнні глибинного авторського ставлення до світу та його цінностей.

Формування такої діалогічності в процесі фахової підготовки як властивості цілісної особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва зумовлює професійне вдосконалення здобувача вищої мистецько-педагогічної освіти.

Отже, художньо-педагогічний діалог – особливе емоційне особистісне проникнення в музичне мистецтво; це стиль співтворчості викладачів і майбутніх учителів музичного мистецтва, художній сплав емоцій, почуттів, знань і смислів, що виникають «тут і зараз». Залучення майбутніх фахівців до даного діалогу сприяє проявам умінь тонко реагувати на зміни художньо-педагогічної ситуації, опинятися в новому образі, «проживати» естетичні ідеї та сенси, заковані у творах авторів. Якість художньо-педагогічного діалогу багато в чому залежить від діалогічний досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва – досвіду встановлення контакту, ціннісно-смыслових відносин із співрозмовниками – особистістю викладача, музичним твором, своїм «Я» – як джерелами духовного багатства.

Література:

1. Бахтин М. Автор и герой : К философским основам гуманитарных наук. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. 336 с. Режим доступа :

https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/ehstetika/bakhtin_avtor_geroj_filosofskim_osnovam_gumanitarnykh_nauk/34-1-0-3892.

2. Библер В. Культура. Диалог культур (опыт определения). *Вопросы философии*. 1989. № 6. С. 31-42. Режим доступа : <http://www.culturedialogue.org/drupal/ru/node/257>.

3. Олексюк О. М. Досвід рефлексії ціннісних компонентів міжсуб'єктної мистецької освіти. *Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог*

інтелектуалів : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., (16 листоп., м. Київ). С. 66-69. Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2251/>.

**Ашихміна Н. В.,
Юй Сіньчжу**

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

Сутність і структура ціннісного ставлення до фортепіанної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва

У статті авторами зроблено висновок про те, що ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва – це результат його потреби у фаховому самовизначенні, який виражається в ціннісному виборі й проектуванні траєкторії власного фортепіанного розвитку. Наголошено, що структура досліджуваного феномена складається з таких компонентів: смисло-цільового, когнітивно-виконавського і рефлексивно-результативного.

Ключові слова: *цінності, ціннісне ставлення до фортепіанної підготовки, майбутні фахівці в галузі музичного мистецтва, смисло-цільовий компонент, когнітивно-виконавський компонент, рефлексивно-результативний компонент.*

Зміни, котрі сьогодні відбуваються в економічній, соціальній і духовній сферах українського та китайського суспільства, втрата раніше значущих цінностей і виникнення нових часто змінюють вектор розвитку освіти, сучасний стан якої характеризується як кризовий, зокрема внаслідок світової пандемії COVID-19. Однією з провідних тенденцій розвитку освітньої ситуації сьогодні повинен стати перехід до ціннісної парадигми. Цей перехід зумовлений трансформацією педагогічної думки, пов'язаної з перетворенням односторонньо-функціонального уявлення про освіту як універсальної цінності до цілісного її